

ACT SUPPLEMENT

To The Gazette of the United Republic of Tanzania No. 40 Vol. 107 Dated 2nd October, 2026

Printed by The Government Printer, Dodoma by Order of Government

**SHERIA YA MIKOPO KWA DHAMANA ZA MALI ZINAZOHAMISHIKA YA
MWAKA 2026**

MPANGILIOWA VIFUNGU

Kifungu Maelezo

**SEHEMU YA KWANZA
MASHARTI YA UTANGULIZI**

1. Jina na kuanza kutumika.
2. Matumizi.
3. Fasili.

**SEHEMU YA PILI
MASIJALA YA DHAMANA**

4. Uanzishwaji wa Masijala.
5. Msajili na majukumu ya Msajili.
6. Ukasimishaji wa majukumu na mamlaka ya Benki.
7. Mamlaka ya Benki.

**SEHEMU YA TATU
UTENGENEZWAJI WA MASLAHI KATIKA DHAMANA**

8. Utengenezwaji wa maslahi katika dhamana.
9. Matumizi ya maslahi.
10. Mali zinazoweza kuwekwa dhamana.
11. Maelezo ya dhamana.
12. Mapato.
13. Mali zilizochanganywa au kubadilishwa kuwa bidhaa.

**SEHEMU YA NNE
USAJILI WA MASLAHI KATIKA DHAMANA**

14. Usajili wa maslahi.

- 15. Kipindi cha uhalali wa usajili wa maslahi.
- 16. Maombi ya marekebisho au ufutaji wa usajili.
- 17. Upekuzi wa taarifa.

SEHEMU YA TANO
MASLAHI KATIKA DHAMANA DHIDI YA MTU WA TATU

- 18. Maslahi katika dhamana dhidi ya mtu wa tatu.
- 19. Maslahi katika mapato yatokanayo na dhamana dhidi ya mtu wa tatu.
- 20. Utekelezaji wa mali zinazoshikika zilizochanganywa dhidi ya mtu wa tatu.

SEHEMU YA SITA
VIPAUMBELE VYA MASLAHI KATIKA DHAMANA

- 21. Kipaumbele cha maslahi.
- 22. Kipaumbele kilichotengenezwa na wakopaji tofauti.
- 23. Kipaumbele katika mapato.
- 24. Kipaumbele kwa mkusanyiko wa mali au bidhaa zinazoshikika zilizochanganywa.
- 25. Athari za kufilisika kwa mkopaji.
- 26. Haki za mnunuzi, mpokeaji, mkodishaji, au mmiliki wa leseni za matumizi ya dhamana.
- 27. Maslahi dhidi ya haki ya mshindi wa tuzo.
- 28. Maslahi shindani katika dhamana inayouzwa.
- 29. Kipaumbele dhidi ya maslahi shindani katika dhamana isiyonunuliwa.
- 30. Maslahi katika mapato ya dhamana inayonunuliwa.
- 31. Maslahi katika dhamana inayonunuliwa kwenye mali au bidhaa zinazoshikika zilizochanganywa.
- 32. Maslahi katika dhamana inayonunuliwa dhidi ya haki za mshinda tuzo.
- 33. Ubadilishaji wa kipaumbele.
- 34. Maslahi ya dhamana katika fedha.
- 35. Uhamishaji wa dhamana.

SEHEMU YA SABA
HAKI NA WAJIBU

- 36. Haki ya kukagua dhamana.
- 37. Wajibu wa kutoa taarifa.
- 38. Jukumu la kutunza dhamana.
- 39. Haki na wajibu wa mdaiwa.
- 40. Madai ya malipo yaliyofanywa na mdaiwa.
- 41. Manufaa ya mali zinazoweza malipo au utekelezaji mwingine.
- 42. Haki dhidi ya taasisi inayotunza akaunti.
- 43. Ulinzi wa haki za mkopaji.

SEHEMUYA NANE
UTEKELEZAJI WA MASLAHI KATIKA DHAMANA
(a) *Utekelezaji wa Jumla wa Maslahi katika Dhamana*

44. Matumizi ya Sehemu hii.
45. Usajili wa taarifa ya utekelezaji.
46. Uondoshaji wa dhamana.
47. Utumiaji wa dhamana kutimiza wajibu wa mkopo.
48. Utaratibu wa uondoshaji wa dhamana.
49. Taarifa ya uondoshaji wa dhamana.
50. Ukomo wa maslahi katika dhamana baada ya uondoshaji.
51. Mkopeshaji kutoa taarifa ya hesabu kwa mkopaji.
52. Mgawanyo wa mapato baada ya uondoshaji.
53. Pendekezo la kumiliki dhamana kama malipo ya deni.
54. Pingamizi dhidi ya pendekezo la kumiliki dhamana.
55. Ukomboaji wa dhamana.
56. Mkopaji kuhuisha makubaliano ya mkopo.

(b) *Uhifadhi wa Dhamana*

57. Ukomo wa muda wa uhifadhi.
58. Gharama za uhifadhi.
59. Haki ya mkopaji kuchagua sehemu mbadala ya kuhifadhi dhamana.

SEHEMU YA TISA
MASHARTI YA JUMLA

60. Utekelezaji wa haki na wajibu kwa nia njema.
61. Ukiukwaji wa wajibu.
62. Kinga.
63. Utoaji wa taarifa za uongo.
64. Malalamiko na mapitio.
65. Rufaa.
66. Adhabu za kiutawala.
67. Adhabu ya jumla.
68. Kanuni.
69. Utambuzi wa maslahi katika Sheriaya Uhamishaji Mali.

SEHEMUYA KUMI
MAREKEBISHO YA SHERIA MBALIMBALI

(a) *Marekebisho ya Sheria ya Benki Kuu ya Tanzania,
(Sura ya 197)*

70. Ufafanuzi.
71. Marekebisho ya kifungu cha 3.
72. Marekebisho ya kifungu cha 5.

*(b) Marekebisho ya Sheria ya Kampuni,
(Sura ya 212)*

- 73. Ufafanuzi.
- 74. Marekebisho ya kifungu cha 99.
- 75. Marekebisho ya kifungu cha 100.

*(c) Marekebisho ya Sheria ya Uhamishaji Mali,
(Sura ya 210)*

- 76. Ufafanuzi.
- 77. Marekebisho ya kifungu cha 2.
- 78. Kufutwa kwa kifungu cha 4.
- 79. Kufutwa kwa kifungu cha 24.
- 80. Kufutwa kwa Sehemu ya Nane na Tisa.

*(d) Marekebisho ya Sheria ya Vyama vya Ushirika,
(Sura ya 211)*

- 81. Ufafanuzi.
- 82. Marekebisho ya kifungu cha 81.
- 83. Marekebisho ya kifungu cha 84.

JAMHURI YA MUUNGANOWA TANZANIA

NA. 5 YA 2026

NAKUBALI
SAMIA SULUHU HASSAN,

Rais
[19 Septemba 2026]

Sheria ya kuweka masharti ya usimamizi wa maslahi katika dhamana za mikopo za mali zinazohamishika, kuanzisha Masijala ya usajili wa maslahi katika mali zilizotumika kama dhamana, kuainisha masharti ya utengenezaji, vipaumbele na utekelezaji wa maslahi katika dhamana, kuainisha haki na wajibu wa wahusika wa maslahi katika dhamana na masuala mengine yanayohusiana na hayo.

IMETUNGWA na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

SEHEMU YA KWANZA
MASHARTI YA UTANGULIZI

Jina na
kuanza
kutumika

1. Sheria hii itajulikana kama Sheria ya Mikopo kwa Dhamana za Mali Zinazohamishika ya Mwaka 2026 na itaanza kutumika kuanzia tarehe ambayo Waziri kwa Notisi, ataitangaza katika Gazeti la Serikali.

Matumizi

2. Sheria hii itatumika Tanzania Bara.

Fasili

3. Katika Sheria hii, isipokuwa kama muktadha utahitaji vinginevyo:-

Sura ya 197

“Benki” ina maana kama ilivyofasiliwa katika Sheria ya

Benki Kuu ya Tanzania;

“bidhaa za biashara” maana yake ni mali inayoshikika inayomilikiwa na mkopaji kwa ajili ya kuuza au kukodisha kwenye biashara za mkopaji, na inajumuisha malighafi na bidhaa zilizo katika hatua ya uzalishaji;

“dhamana” maana yake ni-

(a) mali inayohamishika iliyowekwa rehani kwa ajili ya kulinda maslahi ya mkopo; au

(b) makusanyo tarajiwa ambayo maslahi yake yanaweza kuhamishwa kwenda kwa mtu mwingine;

“eneo la kuhifadhia” maana yake ni eneo lolote linalotumiwa na mkopeshaji kuhifadhi dhamana inayosubiri kuuzwa, kuondolewa au kukombolewa;

“fedha zilizochanganywa” maana yake ni fedha kutoka vyanzo mbalimbali ambazo zimechanganywa pamoja, na kufanya kuwa vigumu kuzitenganisha;

Sura ya 197

“Gavana” ina maana kama ilivyofasiliwa katika Sheria ya Benki Kuu ya Tanzania;

“gharama za uhifadhi wa dhamana” maana yake ni gharama halisi kuanzia tarehe ya ukamataji hadi tarehe ya kuuzwa, kuondolewa au ukomboaji wa dhamana zinazotokana na mkopeshaji kuhifadhi dhamana iliyoshikiliwa;

“gharama za ukomboaji” maana yake ni jumla ya fedha zinazopaswa kulipwa na mkopaji ili kukomboa dhamana iliyoshikiliwa;

“kipindi cha juu cha kuhifadhi” maana yake ni kipindi kilichowekwa kwa mujibu wa Sheria hii ambacho mkopeshaji anawajibu wa kuuza, kuondoa au kurudisha dhamana baada ya kuimiliki;

“makusanyo tarajiwa” maana yake ni haki ya kulipwa deni la fedha, isipokuwa haki ya malipo inayothibitishwa kupitia hati za malipo, fedha zilizowekwa kwenye akaunti ya benki au mkopo;

“mali inayohamishika” maana yake ni mali inayoshikika au isiyoshikika ambayo inaweza kuhamishika kutoka eneo moja kwenda lingine;

“mali zilizochanganywa” maana yake ni mali zilizochanganywa kwa namna ambayo haziwezi

kutambulika au kutenganishwa au kurejeshwa katika hali yake ya awali;

“mapato” maana yake ni chochote kinachopatikana kutokana na dhamana, ikijumuisha kinachopatikana kwa njia ya mauzo au namna nyingine ya uondoshaji, ukusanyaji, upangishaji, ruhusa ya kutumia dhamana, fidia ya bima, madai yanayotokana na kasoro ya kuharibika au kupotea kwa dhamana, na mapato yanayotokana na mapato ya awali;

“Masijala” maana yake ni Masijala ya Dhamana iliyoanzishwa chini ya kifungu cha 4;

“maslahi katika dhamana” maana yake ni haki katika mali inayoshikika au makusanyo tarajiwa yanayotengenezwa kwa mkataba kwa lengo la kuhakikisha utekelezaji wa mkataba;

“maslahi katika dhamana inayonunuliwa” maana yake ni haki ambayo inatokana na mkataba unaohusika katika ununuzi wa mali itakayotumika kama dhamana;

“maslahi katika dhamana isiyonunuliwa” maana yake ni haki ambayo inatokana na mkataba usiohusika katika ununuzi wa mali itakayotumika kama dhamana;

“maslahi shindani” maana yake ni haki shindani katika dhamana inayotokea pale ambapo wakopeshaji wawili au zaidi wana haki zilizosajiliwa katika dhamana moja;

“mdaiwa” maana yake ni mtu anayedaiwa malipo ya makusanyo tarajiwa ambayo yanatokana na maslahi katika dhamana, ikijumuisha mdhamini au mtu mwingine mwenye jukumu la kufanya malipo ya makusanyo tarajiwa;

“mkataba” maana yake ni makubaliano kati ya mkopaji na mkopeshaji yanayoainisha masharti ya mkopo;

“mkopaji” maana yake ni mtu ambaye anadaiwa malipo au utekelezaji wa wajibu unaolindwa na mkataba; “mkopeshaji” maana yake ni mtu aliyesajiliwa au kupewa leseni ya kutoa mikopo kwa mujibu wa Sheria ya Huduma Ndogo za Fedha au Sheria ya Benki na Taasisi za Fedha;

“Msajili” maana yake ni Msajili wa Dhamana aliyeteuliwa

chini ya kifungu cha 5;

“mtu wa tatu” maana yake ni mtu au taasisi yoyote ambayo si upande wa mkataba wa msingi wa dhamana kati ya mkopaji na mkopeshaji, lakini ana maslahi ya kisheria, madaai, au haki shindani juu ya mali iliyowekwa dhamana;

“njia inayokubalika kibiashara” maana yake ni mwenendo unaoendana na taratibu za soko zilizopo, ambao mtu yeyote mwenye busara angehusika kama mkopeshaji, angeona kuwa unafaa katika hali hiyo na kuwa unaendana na nia njema; na

“Waziri” maana yake ni Waziri mwenye dhamana na masuala ya maslahi katika dhamana.

SEHEMU YA PILI MASIJALA YA DHAMANA

Uanzishwaji
wa Masijala

- 4.-(1) Inaanzishwa Masijala ndani ya Benki itakayojulikana kama Masijala ya Dhamana.
- (2) Majukumu ya Masijala yatakuwa-
- (a) kusajili maslahi katika dhamana;
 - (b) kutunza na kuhifadhi rejesta ya usajili wa maslahi katika dhamana; na
 - (c) kutekeleza jukumu lingine lolote linalohusiana na maslahi katika dhamana kwa namna itakavyoelekezwa na Benki.

Msajili na
majukumu ya
Msajili

- 5.-(1) Kutakuwa na Msajili wa Dhamana ambaye atateuliwa na Gavana.
- (2) Msajili atatekeleza majukumu yafuatayo:
- (a) kusajili maslahi katika dhamana;
 - (b) kuhakiki iwapo taratibu za usajili zimezingatiwa kwa mujibu wa Sheria hii;
 - (c) kutunza na kuhifadhi rejesta ya usajili wa maslahi katika dhamana; na
 - (d) kutekeleza jukumu lingine lolote linalohusiana na usajili wa maslahi katika dhamana kwa namna itakavyoelekezwa.
- (3) Katika kutekeleza majukumu yake, Msajili atawajibika kwa Gavana.

Ukasimishaji
wa majukumu
na mamlaka
ya Benki

- 6.-(1)** Kwa madhumuni ya utekelezaji bora wa majukumu na mamlaka ya usajili chini ya Sheria hii, Benki inaweza kukasimisha majukumu au mamlaka ya usajili kwa notisi itakayotangazwa katika Gazeti la Serikali.
- (2)** Mamlaka au jukumu lolote lililokasimiwa chini ya kifungu hiki, linapotekelezwa na mamlaka iliyokasimiwa, litahesabiwa kuwa limetekelezwa na Benki.

Mamlakaya
Benki

- 7.-(1)** Benki itakuwa na mamlaka ya kusimamia utendaji kazi wa Masijala.
- (2)** Benki inaweza, katika utekelezaji wa mamlaka yake chini ya kifungu hiki-
- (a)** kumtaka mtu yeyote kuwasilisha au kuthibitisha hati au nyaraka inayohusiana na suala lolote linalohusu usajili wa maslahi katika dhamana;
 - (b)** kuelekeza taarifa yoyote au maelezo kuthibitishwa kwa kiapo; na
 - (c)** kutoza ada ya huduma yoyote inayotolewa na Masijala.

SEHEMU YA TATU UTENGENEZWAJI WA MASLAHI KATIKA DHAMANA

Utengenezwaji
wa maslahi
katikadhamana

- 8.-(1)** Maslahi katika dhamana yatatengenezwa kwa mkataba, iwapo mkopaji ana-
- (a)** maslahi katika mali inayowekwa dhamana; na
 - (b)** mamlaka ya kuweka mali hiyo dhamana.
- (2)** Mkataba unaweza kubainisha maslahi katika mali ya baadaye, isipokuwa kwamba maslahi hayo yatatekelezeka wakati mkopaji anapata maslahi juu ya mali hiyo na mamlaka ya kuiweka dhamana.
- (3)** Mkataba uliorejewa katika kifungu hiki-
- (a)** utakuwa kwa maandishi na utasainiwa na mkopaji na mkopeshaji;
 - (b)** utabainisha mkopaji na mkopeshaji;
 - (c)** utaainisha muda wa malipo ya mkopo;
 - (d)** utabainisha kiasi cha mkopo, isipokuwa kama kuna makubaliano yanayoruhusu uhamisho wa makusanyo tarajiwa;

- (e) utaainisha gharama za mkopo;
 - (f) utaainisha dhamana kwa kuzingatia taarifa zilizoainishwa katika kifungu cha 11; na
 - (g) utaainisha suala lingine lolote la msingi linalohusiana na mkopo.
- (4) Utengenezaji wa maslahi katika makusanyo tarajiwa hautaathiri haki na wajibu wa mdaiwa.

Matumizi ya maslahi

9. Mtu mwenye maslahi katika dhamana anaweza kutumia maslahi hayo kama dhamana ya mkopo mmoja au zaidi.

Mali zinazoweza kuwekwa dhamana

10.-(1) Maslahi katika dhamana yanaweza kuwekwa kwenye mali inayohamishika ambayo-

- (a) inashikika au isiyoshikika;
- (b) ina haki zinazogawanyika au zisizoweza kugawanyika; au
- (c) ina asili moja.

(2) Kwa madhumuni ya kifungu kidogo cha (1), Gavana kwa kushauriana na Waziri, baada ya kupokea maoni ya wadau, kwa notisi katika Gazeti la Serikali atatangaza mali zinazoweza kutumika kama dhamana.

Maelezo ya dhamana

11. Mali iliyowekwa dhamana itabainishwa katika mkataba kwa kujumuisha taarifa zifuatazo:

- (a) aina na kundi la mali;
- (b) namba maalumu ya utambulisho wa mali; na
- (c) kiasi, idadi au ujazo.

Mapato

12.-(1) Maslahi katika dhamana yatajumuisha mapato yanayotambulika yanayotokana na dhamana.

(2) Endapo mapato ni fedha zilizowekwa kwenye akaunti na kuchanganywa na fedha nyingine-

- (a) maslahi yatajumuisha fedha zilizochanganywa, bila kujali kwamba zimepoteza utambulisho wake;
- (b) maslahi katika fedha zilizochanganywa hayatajumuisha kiasi cha fedha kitakachoongezeka baada ya kuchanganywa; na
- (c) ikiwa kiasi kilichochanganywa ni kidogo

ikilinganishwa na kiasi cha fedha kilichokuwepo kabla ya kuchanganywa, maslahi katika fedha zilizochanganywa yatawekwa ukomo wa kiasi cha chini kati ya muda ambao fedha zilichanganywa na wakati ambao maslahi yatadaiwa.

Mali
zilizochanga
nywa au
kubadilishwa
kuwa bidhaa

13.-(1) Maslahi katika dhamana-

- (a) kuhusiana na mali iliyochanganywa, yatajumuisha mali zilizochanganywa; au
- (b) kuhusiana na mali iliyobadilishwa kuwa bidhaa, yatajumuisha bidhaa hiyo.

(2) Maslahi katika dhamana utakuwa unaolingana na thamani ya mali kabla ya kuchanganywa.

(3) Maslahi katika dhamana kwenye bidhaa yatakuwa na ukomo unaolingana na thamani ya mali kabla haijawa sehemu ya bidhaa hiyo.

SEHEMU YA NNE

USAJILI WA MASLAHI KATIKA DHAMANA

Usajili wa
maslahi

14.-(1) Mkopeshaji atawasilisha Benki, maombi ya usajili wa maslahi katika dhamana kwa kuzingatia vigezo vya usajili vilivyoainishwa katika Sheria hii.

(2) Mkopeshaji atahakikisha maslahi katika dhamana yamelindwa dhidi ya vihatarishi, ikiwemo bima kwa dhamana hiyo.

Kipindi cha
uhalali wa
usajili wa
maslahi

15.-(1) Usajili wa maslahi katika dhamana utakuwa halali-

- (a) kwa kipindi chote kilichobainishwa katika mkataba;
- (b) ikiwa kipindi cha utekelezaji wa mkataba hakijaisha na mkopaji ametimiza wajibu wake, kabla ya utekelezaji wa wajibu wake; au
- (c) ikiwa kipindi cha utekelezaji wa mkataba kimeisha na mkopaji hajatimiza wajibu wake baada ya mkopaji kutimiza wajibu wake.

(2) Mkopeshaji anaweza kuhuisha usajili kwa

kuwasilisha maombi kwa utaratibu utakaoainishwa katika kanuni.

Maombi ya
marekebisho
au ufutaji wa
usajili

16.-(1) Mkopeshaji atawasilisha Benki maombi ya marekebisho ya taarifa kuhusiana na usajili au ufutaji wa usajili wa maslahi katika dhamana kwa utaratibu utakaoainishwa katika kanuni.

(2) Maombi ya marekebisho ya taarifa yatawasilishwa, iwapo-

(a) usajili wa maslahi katika dhamana umejumuisha masuala yaliyo nje ya wigo wa mamlaka yaliyoidhinishwa kwa mkopeshaji;

(b) mkataba umerekebishwa; au

(c) kuna uhamisho wa dhamana, maslahi au sehemu ya maslahi katika dhamana.

(3) Maombi ya kufuta usajili yatawasilishwa, iwapo-

(a) usajili uliidhinishwa na mkopaji na idhini hiyo ya imeondolewa kwa kuzingatia masharti mkataba; au

(b) maslahi katika dhamana yamekoma.

(4) Mkopaji anaweza, kwa maandishi, kumtaka mkopeshaji kuwasilisha maombi ya marekebisho ya taarifa za usajili au kufuta usajili, iwapo atajiridhisha kuwa mazingira yaliyoainishwa chini ya kifungu kidogo cha (2) au (3) yametokea.

(5) Endapo mkopeshaji atashindwa kutekeleza maombi chini ya kifungu kidogo cha (4) ndani ya siku kumi baada ya kupokea maombi hayo, mkopaji anaweza kuwasilisha maombi Benki kwa utaratibu utakaoainishwa katika kanuni.

Upekuzi wa
taarifa

17. Mtu yeyote anaweza, baada ya kuwasilisha maombi na kulipa ada iliyoainishwa katika kanuni, kufanya upekuzi wa taarifa zilizoingizwa katika Masijala.

SEHEMU YA TANO MASLAHI KATIKA DHAMANA DHIDI YA MTU WA TATU

Maslahi
katika
dhamana

18. Maslahi katika dhamana yatatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu iwapo yamesajiliwa kwa mujibu wa Sheria hii.

dhidi ya mtu
wa tatu

Maslahi
katika
mapato
yatokanayo
na dhamana
dhidi yamtu
wa tatu

19.-(1) Maslahi katika mapato yanayotokana na dhamana yatatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu, iwapo-
(a) maslahi katika dhamana yamesajiliwa; na
(b) mapato ni fedha, makusanyo tarajiwa, hati za malipo au haki ya malipo ya fedha zilizowekwa kwenye akaunti.

(2) Maslahi katika dhamana yanayohusiana na mapato ambayo hayakubainishwa wakati wa usajili, yatatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu ndani ya siku kumi na tano za kazi baada ya kupatikana kwa mapato, isipokuwa kama kuna marekebisho ya usajili yanayohusiana na mapato hayo.

Utekelezaji wa
mali
zinazoshikika
zilizochangan
ywa dhidi ya
mtu wa tatu

20. Endapo maslahi katika mali inayoshikika yanatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu, maslahi katika mali zilizochangananywa au bidhaa ambayo maslahi hayo yamejumuishwa chini ya kifungu cha 13 yatatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu bila kuhitaji hatua zaidi.

SEHEMU YA SITA VIPAUMBELE VYA MASLAHI KATIKA DHAMANA

Kipaumbele
cha maslahi

21.-(1) Kwa kuzingatia masharti ya Sheria hii, iwapo mkopaji ametengeneza maslahi zaidi ya moja katika dhamana moja, kipaumbele cha maslahi katika dhamana kitaamuliwa kwa kuzingatia tarehe na muda wa usajili.

(2) Endapo maslahi katika dhamana mbili au zaidi yanatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu, kipaumbele kitaamuliwa kwa kuzingatia tarehe na muda wa usajili, bila kujali tarehe ya utengenezaji wa maslahi katika dhamana.

(3) Kipaumbele cha maslahi kitajumuisha wajibu wote, ikiwemo wajibu ulioingiwa baada ya maslahi kuanza kutekelezeka dhidi ya mtu wa tatu.

(4) Kipaumbele cha maslahi katika dhamana kitajumuisha dhamana kama zilivyoainishwa kwenye maombi ya usajili bila kujali mkopaji alizipata kabla au baada ya usajili.

Kipaumbele
kilichotengene-
zwa na
wakopaji
tofauti

22.-(1) Endapo mkopaji amepata dhamana ambayo maslahi yake yametengenezwa na mtu mwingine na ambayo yalianza kutekelezeka dhidi ya mtu wa tatu kabla ya mkopaji kupata dhamana hiyo, maslahi ya awali yatakuwa na kipaumbele dhidi ya maslahi yaliyotengenezwa na mkopaji katika dhamana.

(2) Kipaumbele cha maslahi ya awali katika dhamana kitaendelea kubaki kwenye dhamana baada ya kuhamishiwa kwa mkopaji mwingine, bila kujali ufahamu au ridhaa, isipokuwa kama maslahi katika dhamana yalikoma au kubadilishwa kwa mpangilio wa kipaumbele.

23.-(1) Endapo maslahi katika mapato ya dhamana yanatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu, kipaumbele cha maslahi hayo kitaamuliwa kwa kutumia tarehe na muda wa usajili wa maslahi katika mali iliyozalisha mapato.

(2) Kipaumbele kilichowekwa kitaendelea kuhusiana na mapato, bila kujali aina ya mapato, ikizingatiwa kwamba-

(a) maslahi kutatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu wakati wa uondoshaji wa mali; na

(b) maslahi katika mapato yatatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu ndani ya muda uliobainishwa chini ya kifungu cha 19 (2).

(3) Masharti ya kifungu hiki hayataathiri haki za mtu wa tatu anayepata mapato kwa thamani na kwa kutofahamu uwepo wa maslahi katika dhamana, iwapo upatikanaji wa mapato hayo unalindwa chini ya Sheria hii.

Kipaumbele
kwa
mkusanyiko
wa mali au
bidhaa
zinazoshikika
zilizochanga
nywa

24.-(1) Endapo maslahi katika dhamana mbili au zaidi yanahusu mali zilizochanganywa kwa mkusanyiko ambazo zinashikika au zilizobadilishwa kuwa bidhaa, na kila maslahi katika dhamana yanatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu kabla ya kuchanganywa au kubadilishwa kuwa bidhaa-

(a) kipaumbele cha kila maslahi katika mali au bidhaa kitakuwa sawa na kipaumbele cha maslahi yaliyokuwepo katika mali kabla ya kuchanganywa au kubadilishwa; na

(b) wakopesaji watagawana mali au bidhaa kwa uwiano wa thamani ya dhamana iliyopatikana

kabla ya kuchanganywa au kubadilishwa kuwa bidhaa.

(2) Thamani ya dhamana kwa mujibu wa kifungu kidogo cha (1), itaamuliwa-

- (a) kwa thamani ya soko ya kila dhamana; au
- (b) na mthamini huru, ikiwa thamani ya dhamana haiwezi kuamuliwa kwa thamani ya soko.

Athari za
kufilisika kwa
mkopaji

25. Maslahi katika dhamana yanayotekelezeka dhidi ya mtu wa tatu wakati mkopaji anafilisika yataendelea kuwa halali na kuendelea na kipaumbele chake, isipokuwa kama imeelezwa vinginevyo katika sheria zinazohusiana na ufilisi.

Haki za
mnunuzi,
mpokeaji,
mkodishaji au
mmiliki wa
leseni za
matumizi ya
dhamana

26. Endapo dhamana imeuzwa, imehamishwa, imekodishwa, au kutolewa leseni ya matumizi wakati ambao maslahi katika dhamana yanatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu, mnunuzi, mpokeaji, mkodishaji au mtu aliyepewa leseni ya matumizi atakuwa na haki katika maslahi, isipokuwa kama-

- (a) mkopeshaji ameidhinisha uondoshaji bila maslahi;
- (b) mali hiyo ni mali inayoshikika na iliuzwa au kukodishwa katika utaratibu wa kawaida wa biashara wa muuzaji au mkodishaji, na mnunuzi au mkodishwaji hakuwa na ufahamu kuhusu ukiukwaji wa haki za mkopeshaji;
- (c) mali hiyo ni mali isiyoshikika na ilitolewa leseni isiyotoa haki zote katika utaratibu wa kawaida wa biashara wa mtoa leseni, na mpokea leseni hakuwa na uelewa kuhusu ukiukwaji wa haki za mkopeshaji; au
- (d) haki za mkodishwaji au mpokea leseni wa kwanza zimeathiriwa.

Maslahi
dhidi ya haki
ya mshindi
wa tuzo

27.-(1) Mshinda tuzo atakuwa na haki ya kipaumbele dhidi ya maslahi katika dhamana ikiwa amepata amri ya utekelezaji kabla ya kuanza kutekelezeka kwa maslahi dhidi ya mtu wa tatu.

- (2) Masharti ya kifungu kidogo cha (1) hayatatumika ikiwa tuzo inatoa umiliki wa mali inayohamishika

iliyowekwa dhamana kwa mshinda tuzo.

(3) Endapo maslahi yanatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu kabla au wakati mshinda tuzo anatekeleza amri ya mahakama, maslahi yatakuwa na kipaumbele kwa kiwango cha juu cha-

(a) thamani ya mkopo uliotolewa na mkopes haji kabla au ndani ya siku saba baada ya mkopes haji kupokea notisi ya utekelezaji kutoka kwa mshinda tuzo; au

(b) thamani ya mkopo uliotolewa chini ya ahadi ya awali isiyoweza kubatilishwa ya kukopesha kiasi maalumu au kiasi kitakachooneshwa kwa fomula iliyotolewa kabla ya mkopes haji kupokea notisi ya utekelezaji.

Maslahi
shindani
katika
dhamana
inayouzwa

28. Maslahi katika dhamana kuhusiana na muuzaji au mkodishaji yatakuwa na kipaumbele dhidi ya maslahi shindani ya mkopes haji ambaye si muuzaji au mkodishaji.

Kipaumbele
dhidi ya
maslahi
shindani
katika
dhamana
isiyonunuliwa

29.-(1) Maslahi katika dhamana kuhusiana na ununuzi wa vifaa, bidhaa za biashara, bidhaa za matumizi au haki miliki bunifu yatakuwa na kipaumbele dhidi ya maslahi shindani katika dhamana isiyonunuliwa iliyotengenezwa na mkopaji iwapo maslahi ya dhamana yamesajiliwa.

(2) Endapo mali ni bidhaa za biashara au haki miliki bunifu inayoshikiliwa kwa ajili ya kuuzwa au kupewa leseni katika utaratibu wa kawaida wa biashara, kipaumbele cha maslahi katika dhamana inayonunuliwa kitazingatia-

(a) tarehe na muda wa usajili wa maslahi katika dhamana inayonunuliwa; na

(b) utoaji wa taarifa kwa mtu mwenye maslahi katika dhamana isiyonunuliwa iliyo kwenye kundi la mali la aina moja.

(3) Maslahi katika dhamana inayonunuliwa ikiwa ni bidhaa za matumizi ya kawaida au matumizi binafsi ya haki miliki bunifu yatakuwa na kipaumbele dhidi ya maslahi shindani katika dhamana isiyonunuliwa bila kujali usajili.

- Maslahi katika mapato ya dhamana inayonunuliwa **30.-(1)** Maslahi katika mapato yatokanayo na maslahi katika dhamana inayonunuliwa yataendelea kuwa na kipaumbele sawa na maslahi katika dhamana iliyonunuliwa.
- Maslahi katika mapato ya dhamana inayonunuliwa **(2)** Maslahi katika mapato ya biashara au haki miliki bunifu yataendelea kuwa na kipaumbele sawa, isipokuwa kama mapato ni makusanyo tarajiwa, hati za malipo, au haki ya kulipwa kwa kupitia akaunti, ambapo, kipaumbele kitategemea taarifa ya awali iliyotolewa kwa wakopeshaji wenye maslahi shindani na tarehe na muda wa usajili wa maslahi katika dhamana inayonunuliwa, kabla ya mapato kupatikana.
- Maslahi katika dhamana inayonunuliwa kwenye mali au bidhaa zinazoshikika zilizochanganywa **31.** Maslahi katika dhamana inayonunuliwa iliyopo katika mali zinazoshikika ambayo inajumuisha bidhaa zilizochanganywa na ambayo inatekelezeka dhidi ya mtu wa tatu, yatakuwa na kipaumbele dhidi ya maslahi katika dhamana isiyonunuliwa iliyotolewa na mkopaji kwenye mali zilizochanganywa.
- Maslahi katika dhamana inayonunuliwa dhidi ya haki za mshinda tuzo **32.** Maslahi katika dhamana inayonunuliwa dhidi ya haki za mshinda tuzo inayonunuliwa yataotekelezeka dhidi ya mtu wa tatu kabla ya kuisha muda ulioainishwa kwenye kifungu cha 19(2), yatakuwa na kipaumbele dhidi ya haki ya mshinda tuzo ambaye angekuwa na kipaumbele kwa mujibu wa kifungu cha 27(1).
- Ubadilishaji wa kipaumbele **33.-(1)** Mkopeshaji anaweza kubadilisha kwa kushusha kipaumbele cha maslahi yake wakati wowote kwa manufaa ya mkopeshaji mwingine mwenye maslahi shindani yaliyopo au yajayo.
- (2) Ubadilishaji wa kipaumbele hautaathiri haki za mkopeshaji mwingine mwenye maslahi shindani.
- Maslahi ya dhamana katika fedha **34.** Mpokeaji wa fedha zenye maslahi atapata haki isiyofungamanishwa na maslahi hayo, isipokuwa kama mpokeaji ana ufahamu kuwa uhamisho wa fedha unakiuka haki za mkopeshaji zinazotokana na mkataba.
- Uhamishaji wa dhamana **35.** Mpokeaji wa mali inayohamishika iliyowekwa dhamana atakuwa na haki zisizofungamanishwa na maslahi

katika dhamana ikiwa amepata maslahi na kufanya malipo bila ufahamu kwamba uuzaji au uhamishaji unakiuka haki za mkopeschaji zinazotokana na mkataba.

**SEHEMU YA SABA
HAKI NA WAJIBU**

Haki ya
kukagua
dhamana

36. Mkopeschaji atakuwa na haki ya kukagua dhamana inayoshikiliwa na mkopaji au mtu mwingine.

Wajibu wa
kutoa taarifa

37. Mkopeschaji atakuwa na wajibu wa kutoa taarifa kwa mkopaji kuhusiana na mwenendo wa mkopo.

Jukumu la
kutunza
dhamana

38.-(1) Mkopeschaji au mkopaji anayeshikilia dhamana atakuwa na jukumu la kutunza dhamana hiyo.
(2) Mkopeschaji anayeshikilia dhamana anaweza kuitumia dhamana iwapo mkopaji ameridhia kwa maandishi dhamana hiyo kutumika.
(3) Mkopeschaji au mkopaji anayeshikilia dhamana atawajibika na uharibifu au upotevu wa dhamana.

Haki na
wajibu wa
mdaiwa

39.-(1) Mdaiwa atakuwa na wajibu wa kumlipa mkopeschaji deni la mkopaji iwapo kuna uthibitisho wa maslahi ya mkopeschaji.
(2) Mdaiwa ana haki ya kutumia haki ya utetezi au haki ya kukata deni katika mkataba wa awali, iwapo haki hizo zimebainishwa katika mkataba wa awali.

Madai ya
malipo
yaliyofanywa
na mdaiwa

40. Endapo mkopaji atashindwa kutimiza wajibu wa mkataba unaotengeneza makusanyo tarajiwa, mkopeschaji hatokuwa na wajibu wa kurejesha kiasi cha fedha alicholipwa na mdaiwa.

Manufaa ya
mali
zinazoweza
malipo au
utekelezaji
mwingine

41.-(1) Mkopeschaji mwenye maslahi katika dhamana kwenye makusanyo tarajiwa, mali au hati za malipo atanufaika na haki ya makusanyo tarajiwa, mali au hati za malipo ambazo zinawezesha au kudhamini malipo au utekelezaji mwingine wa dhamana bila hitaji la kuchukua hatua zaidi.

(2) Bila kujali masharti ya kifungu kidogo cha (1),

iwapo haki ya makusanyo tarajiwa, mali au hatizamalipo zinahamishika kwa utekelezaji mpya wa makubalianoya uhamisho, mkopeshaji atawajibika kutekelezamashartiya makubaliano hayo.

(3) Maslahi katika mali ambayohakimilikibunifu imetumika hayatajumuisha haki miliki bunifu hiyo, isipokuwa kama imeelezwa vinginevyokatikamkataba.

Haki dhidi ya
taasisi
inayotunza
akaunti

42.-(1) Utengenezwaji wamaslahi katika haki ya malipo ya fedha zilizowekwa kwenye akaunti-

- (a) hautaathiri haki nawajibika wataasisi inayotunza akaunti hiyo bilaridhaa yataasisi; au
- (b) hautailazimu taasisi inayotunza akaunti kutoa taarifa yoyote kuhusu akaunti hiyo kwamtuwa tatu.

(2) Haki zote za kukatadeni la taasisi inayotunza akaunti ya benki hazitaathiri wamaslahi yoyote ambayo taasisi inaweza kuwa nayokatika haki ya malipo ya fedha zilizowekwa kwenye akaunti ya benki.

Ulinzi wa
haki za
Mkopaji

43. Mkopeshaji atawajibika kuzingatia misingi ifuatayo ya ulinzi wamkopaji:

- (a) masharti ya mkopo au huduma husika yatakuwa ya wazi, yahaki, yanayoelewekanayanayolinda haki namaslahi yamkopaji;
- (b) uwepo wa utaratibu wa kushughulikia malalamikona mfumowakutatu amigogoro;
- (c) uwepo wa utaratibu wa utoaji wataarifa kamili kuhusu bidhaa na huduma zinazotolewa ikiwemo hali ya usalama na hatarizi zinazoweza kuikumba dhamana;
- (d) kufanyika kwa haki wamikataba yamikopo;
- (e) utoaji waelimuyafedha kwawakopaji ili kuelewa wajibu wao kisheria; na
- (f) uwepo wauwazika uwekaji waviwangovya riba, ada, au faizita kazotozwa.

SEHEMUYA NANE
UTEKELEZAJI WA MASLAHI KATIKA DHAMANA

(a) Utekelezaji wa Jumla wa Maslahi katika Dhamana

Matumizi ya
Sehemu hii

44. Sehemu hii haitatumika katika maslahi katika dhamana yanayotokana au hamisho wamojakwamojawa makusanyo tarajiwa au ukodishaji usiofungamanishwana utekelezaji wa masharti yamkopo.

Usajili wa
taarifa ya
utekelezaji

45.-(1) Kabla ya kutekeleza hakika katika dhamana, mkopeshaaji atawasilisha Benki taarifa yani ya utekelezaji.
(2) Kwa madhumuni ya kufungua kidogo cha (1), taratibu za uwasilishaji na usajili wa taarifa yani ya utekelezaji zitakuwa kamazitakavyo ainishwa katika kanuni.

Uondoshaji
wa dhamana

46.-(1) Endapo mkopaji ameshindwa kutekeleza wajibu, au dhamana ipohatarini, mkopeshaaji, anaweza kuchukua hatua zozote kwamujibu wa Sheria ili dhidi ya dhamana kwa namna ambayo haitaathiri matumizi au manufaa katika dhamana iwapo-

(a) mkopaji amekubali katika mkataba kuachilia umiliki bila amri ya mahakama; au

(b) kwa amri ya mahakama, ikiwa hakuna makubaliano:

Isipokuwa kwamba, mkopeshaaji hata chukuahatua zozote za uondoshaji wa dhamana ambazo zinaathiri maslahi ya mkopaji.

(2) Kwa madhumuni ya kufungua kidogo cha (1)-

(a) dhamana itakuwa hatarini iwapo mkopeshaaji ana sababu za msingizaku aminikwamba dhamana imeharibiwa au itaharibiwa, imeharibika au itaharibika, imetenganishwa au itatenganishwa, imeondolewa au itaondolewa, imefichwa au itafichwa, imeuzwa au itauzwa, imeondoshwa au itaondoshwa kwa namna yoyote kinyume na mkataba; na

(b) kuathiri matumizi au manufaa katika dhamana kutatokea iwapo aina hiyo ya dhamana haiwezi

kuondolewa kwa urahisi au hakuna sehemu inayofaa kuhifadhi dhamana hiyo.

(3) Mkopeshaji anaweza kuondosha dhamana kwa kuuza, kukodisha, kutoa leseni ya matumizi, mnada, zabuni au njia nyingine iliyoainishwa katika mkataba.

(4) Mkopeshaji anaweza ajili kumtaka mkopaji kuwa mkopeshaji anaweza ajili kumtaka eneo alilolichagua.

(5) Mkopeshaji wakati wa uondoshaji wa dhamana iliyopo katika eneo lolote atahakikisha hakuna usumbufu usio wa lazima kwa mtumiaji wa eneo ambaye si mkopaji.

Utumiaji wa dhamana kutimiza wajibu wa mkopo

47.-(1) Mkopeshaji anaweza kuchukua na kutumia fedha zinazotokana na makusanyo tarajiwa, fedha au hati ya malipo iliyowekwa kama dhamana kwa ajili ya kulipa deni la mkopaji linalotokana na mkataba.

(2) Endapo mkopeshaji ana maslahi katika akaunti ya benki ya mkopaji ambayo inahusiana na mkataba, mkopaji anaweza kuielekeza taasisi ya kifedha kulipa kwa mkopeshaji kiasi cha fedha kilichopo kwenye akaunti.

Utaratibu wa uondoshaji wa dhamana

48.-(1) Mkopeshaji anaweza kuondosha dhamana katika hali iliyonayo au kwa namna nyingine ambayo itarahisisha uondoshaji wa dhamana hiyo.

(2) Mkopeshaji atahakikisha dhamana inaondoshwa kwa bei ya thamani ya soko au itakayobainishwa na taasisi rasmi katika mfumo rasmi kwa kutegemea aina ya mali iliyowekwa dhamana.

(3) Endapo dhamana ni hati ya malipo, utaratibu wa uondoshaji wake utakuwa kwa mujibu wa sheria inayosimamia hati hizo na utahusisha mali zinazohusishwa na hati hiyo.

Taarifa ya uondoshaji wa dhamana

49.-(1) Mkopeshaji atatoa taarifa ndani ya siku thelathini kabla ya uondoshaji kufanyika kupitia fomu itakayoainishwa katika kanuni, kwa watu wafuatao:

(a) Benki;

(b) mkopaji; na

(c) mtu mwingine mwenye maslahi katika dhamana.

(2) Kifungu kidogo cha (1), hakitatumika iwapo-

- (a) dhamana inaweza kuharibika kwa haraka;
- (b) mkopeshaji tapungaamini haki wakibakiasi kikubwa ikiwa haitauzwa kwa haraka;
- (c) gharama ya matunzo na uhifadhi wa dhamana ni kubwa ikilinganishwa na thamani yake; au
- (d) dhamana inajumuisha bidhaa kwa ajili ya kuuzwa, ikiwemo mazao ya kilimo au mifugo.

Ukomo wa maslahi katika dhamana baada ya uondoshaji

50.-(1) Endapo mkopeshaji ameondosha dhamana, maslahi yote katika dhamana hiyo, pamoja na mapato yake na haki nyingine zozote zinazotokana na dhamana hiyo, hayatawanufaisha wakopeshaji walio chini ya mkopeshaji aliyeondosha dhamana.

(2) Endapo dhamana imeondoshwa, mkopeshaji atawasilisha maombi ya ufutaji usajili Benki kwa utaratibu utakaoainishwa katika kanuni.

Mkopeshaji kutoa taarifa ya hesabu kwa mkopaji

51.-(1) Mkopeshaji, baada ya uondoshaji wa dhamana, atatoa taarifa ya hesabu kwa maandishi kwa watu walioorodheshwa katika kifungu cha 49(1), kwa kuzingatia utaratibu utakaoainishwa katika kanuni.

(2) Mkopaji anaweza kuwasilisha pingamizi kwa Benki kuhusu taarifa iliyotolewa kwa mujibu wa kifungu hiki kwa kuzingatia utaratibu utakaoainishwa katika kanuni.

Mgawanyo wa mapato baada ya uondoshaji

52.-(1) Mkopeshaji ambaye ameondosha dhamana atatumia mapato ya uondoshaji ili kulipa deni la mkopaji linalotokana na mkataba.

(2) Endapo mkopeshaji ameondosha au amebakisha dhamana kwa ajili ya kukidhi deni, mkopeshaji atalipa bakaa ya deni kwa mtiririko ufuatao:

- (a) bakaa kwa wakopeshaji wengine kwa mujibu wa mpangilio wa vipaumbele vyao kama ilivyobainishwa katika Sehemu ya Sita; na
- (b) malipo kwa mkopaji yatokanayo na bakaa katika aya (a).

(3) Endapo kuna mgogoro kuhusiana na mtu anayestahili kupokea malipo, mkopeshaji atawajibika kuweka bakaa katika akaunti ya Mahakama.

(4) Mkopaji, kwa madhumuni ya kukidhi deni, atawajibika kulipa kiasi chochote cha deni kinachodaiwa baada ya uondoshaji wa dhamana.

Pendekezo la kumiliki dhamana kama malipo ya deni

53.-(1) Endapo mkopaji ameshindwa kutimiza wajibu wa mkataba, mkopeshaji anaweza kupendekeza kumiliki dhamana kama malipo ya deni kwa utaratibu utakaoainishwa katika kanuni.

(2) Mkopeshaji atatoa taarifa ya maandishi ya nia ya kumiliki dhamana kwa Benki na mmiliki wa mali.

Pingamizi dhidi ya pendekezo la kumiliki dhamana

54.-(1) Mtu ambaye amepokea taarifa ya pendekezo la mkopeshaji kumiliki dhamana na ambaye maslahi yake katika dhamana yanaweza kuathiriwa ikiwa mkopeshaji atamiliki dhamana hiyo, atawasilisha Benki taarifa ya maandishi ya pingamizi la pendekezo ndani ya siku kumi na nne baada ya kupokea taarifa ya pendekezo hilo.

(2) Utaratibu wa kuwasilisha na kusikiliza pingamizi utakuwa kama utakavyoainishwa katika kanuni.

Ukomboaji wa dhamana

55.-(1) Wakati wowote, kabla ya mkopeshaji kuondosha dhamana au kumiliki dhamana ili kukidhi deni, mkopaji au mkopeshaji mwingine anaweza kukomboa dhamana kwa-

(a) kutimiza wajibu wote unaolindwa na dhamana; na

(b) kulipa gharama nyingine stahiki alizotumia mkopeshaji kuhusiana na dhamana husika.

(2) Haki ya mkopaji ya kukomboa dhamana itapewa kipaumbele dhidi ya haki ya mtu mwingine.

(3) Gharama za kuhifadhi dhamana hazitajumuisha gharama za uendeshaaji, adhabu, au gharama za ziada za mkopeshaji.

Mkopaji kuhuisha makubaliano ya mkopo

56. Mkopaji anaweza, kwa makubaliano na mkopeshaji, kuhuisha mkopo wakati wowote kabla ya mkopeshaji kuondosha au kumiliki dhamana kama malipo ya deni.

(b) Uhifadhiwa Dhamana

Ukomo wa
muda wa
uhifadhi

~~57.-(1) Mkopeshaji anayeshikilia dhamana hiyo~~
dhamana ~~57.-(1) Mkopeshaji anayeshikilia dhamana hiyo~~
ndani ya kipindi kitakachoinishwa katika kanuni.

(2) Kipindi cha uhifadhi wa dhamana kitaanza pale mkopeshaji anaposhikilia dhamana na kitaisha pale ambapo dhamana-

- (a) inauzwa au inaondoshwa kwa mujibu wa Sheria hii;
- (b) inakombolewa na mkopaji; au
- (c) inawasilishwa kwa mkopeshaji mwingine kwa kuzingatia kipaumbele.

(3) Mkopeshaji hatatoza gharama za uhifadhi wa dhamana kwa kipindi kinachozidi muda wa ukomo ulioainishwa bila kujali ucheleweshaji wa uondoshaji ulisababishwa na-

- (a) kushindwa kupata bei inayofaa ya mauzo ya dhamana;
- (b) ucheleweshaji wa kiutawala ndani ya taasisi;
- (c) kuchelewa kutoa notisi ya uondoshaji uliokusudiwa; na
- (d) sababu nyingine yoyote iliyo chini ya udhibiti wa mkopeshaji.

(4) Endapo Benki itabaini mkopeshaji alishindwa kuondosha dhamana bila sababu ya msingi ndani ya muda ulioainishwa, Benki inaweza-

- (a) ~~kulifadhi kumhazostokagharama za~~kipindi cha ucheleweshaji usio wa lazima; na

- (b) kumuamuru mkopeshaji kumlipa mkopaji fidia kwa upungufu wowote wa thamani ya dhamana unaosababishwa na ucheleweshaji huo.

Gharama za
uhifadhi

58.-(1) Waziri, kwa Notisi itakayotangazwa katika Gazeti la Serikali, atatangaza viwango elekezi vya gharama za uhifadhi wa dhamana.

(2) Waziri katika kila tarehe moja ya mwezi Julai, atafanya mapitio ya viwango elekezi ili kuakisi mabadiliko

ya gharama za uhifadhi wa dhamana kulingana na gharama za soko.

(3) Mkopeshaji hataruhusiwa kutoza kiasi chochote kinyume na gharama elekezi, na mkopaji atakuwa na haki ya kurejeshewa kiasi chochote kitakachozidi bei elekezi.

(4) Mtu atakayetoza gharama za uhifadhi wa dhamana kinyume na gharama elekezi au kushindwa kurejesha kwa mkopaji kiasi kilichozidi bei elekezi anatenda kosa na akitiwa hatiani atawajibika kulipa faini au kufutiwa leseni ya uendeshaji wa biashara.

Haki ya
mkopaji
kuchagua
sehemu
mbadala ya
kuhifadhi
dhamana

59.-(1) Ndani ya saa arobaini na nane baada ya kushikilia dhamana, mkopeshaji atatoa notisi ya maandishi kwa mkopaji ikibainisha-

(a) jina na sehemu inayopendekezwa kwa ajili ya kuhifadhi dhamana; na

(b) gharama za kila siku za kuhifadhi dhamana.

(2) Ndani ya saa arobaini na nane baada ya kupokea notisi iliyorejewa katika kifungu kidogo cha (1), mkopaji anaweza kupendekeza kwa maandishi sehemu mbadala ya kuhifadhi ambayo-

(a) ipo eneo la karibu kutoka sehemu iliyopendekezwa na mkopeshaji;

(b) inafaa kwa ajili ya kuhifadhi dhamana husika; na

(c) gharama za kila siku za kuhifadhi dhamana zinafanana au zipo chini ya gharama zilizopendekezwa na mkopeshaji.

(3) Endapo mkopeshaji anakataa pendekezo la mkopaji la hifadhi mbadala bila sababu za msingi, mkopeshaji atalipwa gharama za uhifadhi wa dhamana kwa kiwango cha sehemu iliyopendekezwa na mkopaji.

SEHEMU YA TISA MASHARTI YA JUMLA

Utekelezaji wa
haki na wajibu
kwa nia njema

60.-(1) Haki na wajibu unaotokana na mkataba au Sheria hii utatekelezwa kwa nia njema na kwa viwango stahiki vya uadilifu kibiashara.

(2) Katika utekelezaji wa viwango stahiki vya uadilifu kibiashara, mkopeshaji atakuwa na wajibu wa-

- (a) kuchukua hatua zote zinazofaa za utunzaji wa thamani ya dhamana wakati wote wa uhifadhi wa dhamana;
- (b) kuhifadhi dhamana katika sehemu inayofaa ili kulinda uasili wa dhamana hiyo;
- (c) kufanya jitihada za kupunguza muda wa uhifadhi wa dhamana kwa kuondosha dhamana hiyo haraka iwezekanavyo; na
- (d) kutotoza gharama za uhifadhi tofauti na ilivyoainishwa na Sheria hii.

(3) Wajibu uliowekwa na kifungu hiki ni wa lazima na hautaondolewa au kubadilishwa kwa makubaliano yoyote baina ya pande za mkataba.

Ukiukwaji wa wajibu

61.-(1) Endapo mkopeschaji atashindwa kutekeleza jukumu lolote au wajibu uliowekwa na Sheria hii, mtu ambaye jukumu hilo au wajibu huo unatekelezwa dhidi yake, pamoja na mtu mwingine yeyote ambaye anategemea utekelezaji wa jukumu hilo au wajibu huo, atakuwa na haki ya kudai fidia ya hasara au uharibifu wowote uliotokea kutokana na kushindwa kutekeleza jukumu au wajibu huo.

(2) Masharti ya kifungu hiki hayatazuia au kuathiri uwajibikaji wowote alio nao mtu chini ya sheria nyingine.

Kinga

62. Mtu hatawajibika kwa kitendo chochote kilichosababisha madhara au kwa kutofanyika katika utekelezaji wa mamlaka au jukumu alilopewa au lililowekwa kuwezesha utekelezaji chini ya Sheria hii, isipokuwa kama kitendo au kutofanyika kwa kitendo kulikuwa kwa nia ovu au uzembe.

Utoaji wa taarifa za uongo

63. Mtu ambaye-

- (a) anaingiza au anawezesha kuingizwa kwa taarifa za uongo katika Masijala; au
- (b) anatoa au kutumia taarifa za uongo au za kughushi kuhusu usajili,

anatenda kosa na akitiwa hatiani atawajibika kulipa faini isiyopungua shilingi milioni tano na isiyozidi shilingi milioni kumi au kifungo kisichopungua miaka miwili na kisichozidi miaka mitano au vyote.

Malalamiko
na mapitio

64.-(1) Mtu yeyote mwenye maslahi katika dhamana anaweza kuwasilisha Benki-

(a) malalamiko; au

(b) maombi ya mapitio ya uamuzi wa Benki.

(2) Utaratibu wa kuwasilisha malalamiko au maombi ya mapitio utaainishwa katika kanuni.

Rufaa

65.-(1) Mtu ambaye hajaridhishwa na uamuzi wa Benki baada ya mapitio, anaweza kwa maandishi, ndani ya siku kumi na nne tangu tarehe ya kupokea taarifa ya uamuzi, kukata rufaa kwa Waziri.

(2) Waziri ndani ya siku thelathini tangu tarehe ya kupokea rufaa, atatoa uamuzi wa rufaa.

Adhabu za
kiutawala

66.-(1) Mkopeshaji atachukuliwa kuwa ametenda kosa la kiutawala, iwapo-

(a) hajawasilisha maombi ya usajili wa maslahi, marekebisho ya usajili au ufutaji wa usajili; au

(b) hajatekeleza maelekezo yaliyotolewa na Benki.

(2) Endapo mkopeshaji ametenda kosa la kiutawala, Benki inaweza kutoa adhabu zifuatazo:

(a) onyo kwa njia ya maandishi; au

(b) faini isiyoziidi asilimia 10 ya thamani ya maslahi katika dhamana.

(3) Gavana atatengeneza kanuni zitakazoweka utaratibu wa utekelezaji wa adhabu za kiutawala.

Adhabu ya
jumla

67. Mtu anayekiuka masharti ya Sheria hii au kanuni zitakazotengenezwa chini yake ambayo hakuna adhabu mahususi iliyoainishwa, anatenda kosa na akitiwa hatiani atawajibika kulipa faini isiyopungua shilingi milioni tano na isiyozidi shilingi milioni kumi au kifungo kisichopungua miaka miwili na kisichozidi miaka mitano au vyote.

Kanuni

68.-(1) Waziri anaweza kutengeneza kanuni kwa ajili ya utekelezaji bora wa masharti ya Sheria hii.

(2) Bila kuathiri ujumla wa kifungu kidogo cha (1), Waziri anaweza kutengeneza kanuni kuhusu-

(a) taratibu za usajili wa maslahi katika dhamana;

- (b) taratibu za utoaji na uwasilishaji wa nyaraka;
- (c) taratibu za kuwasilisha na kushughulikia pingamizi;
- (d) ada na tozo;
- (e) taratibu za ukaguzi wa dhamana;
- (f) taratibu za kupokea maoni ya wadau;
- (g) taratibu za utoaji taarifa;
- (h) taratibu za uwasilishaji maombi ya usajili, mapitio, uidhinishaji wa maombi ya usajili, muundo, muda, upekuzi na masuala mengine yanayohusiana na hayo;
- (i) taratibu za ulinzi wa haki ya mkopaji;
- (j) taratibu za kuwasilisha malalamiko au maombi ya mapitio na rufaa; au
- (k) suala lolote litakaloweza utekelezaji wa masharti ya Sheria hii.

Utambuzi wa maslahi katika Sheria ya Uhamishaji Mali Sura ya 210

69. Usajili wowote wa maslahi katika dhamana uliofanyika chini ya Sheria ya Uhamishaji Mali utachukuliwa kuwa umefanyika chini ya Sheria hii na utaendelea kutekelezwa chini ya Sheria hii hadi kufikia ukomo wake.

SEHEMU YA KUMI MAREKEBISHO YA SHERIA MBALIMBALI

*(a) Marekebisho ya Sheria ya Benki Kuu ya Tanzania,
(Sura ya 197)*

Ufafanuzi Sura ya 197

70. Sehemu Ndogo hii itasomwa pamoja na Sheria ya Benki Kuu ya Tanzania ambayo hapa inarejewa kama “Sheria kuu”.

Marekebisho ya kifungu cha 3

71. Sheria kuu inarekebishwa katika kifungu cha 3, kwa kuongeza katika mpangilio wa kialfabeti fasili ya msamiati ufuatao:

““Collateral Registry” means the registry established as such under the Secured Transactions Act;”.

Marekebisho
ya kifungu
cha 5

72. Sheria kuu inarekebishwa katika kifungu cha 5(1) kwa kuongeza maneno, “administer collateral registry” mara baada ya neno “Tanzania”.

*(b) Marekebisho ya Sheria ya Kampuni,
(Sura ya 212)*

Ufafanuzi
Sura ya 212

73. Sehemu Ndogo hii itasomwa pamoja na Sheria ya Kampuni, ambayo hapa inarejewa kama “Sheria kuu”.

Marekebisho
ya kifungu
cha 99

74. Sheria kuu inarekebishwa kwa kufuta kifungu cha 99 na kukiandika upya kama ifuatavyo:

““Registration of
charges

99.-(1) Where a company creates a charge, the charge, in so far as any security on the property or undertaking of the company is conferred by it, is void against-

(a) a liquidator of the company;

(b) an administrator of the company; and

(c) a creditor of the company,

unless the requirements under the law governing secured transactions on movable properties have been complied with.

~~that creates a charge shall ensure~~
(2) A charge shall ensure that particulars of a charge together with the instrument if any, by which the charge is created or evidenced are, delivered to the Registrar for registration.

(3) The particulars under subsection (2) shall be delivered for registration within forty two days from the date upon which

the charge became effective against third parties in accordance with the requirement of the applicable laws of the charge.

(4) This section shall not affect any contract or obligation for repayment of the money thereby secured, and where a charge becomes void under this section, the money secured thereby shall immediately become payable.”.

Marekebisho
ya kifungu
cha 100

75. Sheria kuu inarekebishwa katika kifungu cha 100(5) kwa kuongeza maneno “or security interest as defined under the Secured Transactions Act” mara baada ya neno “mortgage” lililopo katika aya (a).

*(c) Marekebisho ya Sheria ya Uhamishaji Mali,
(Sura ya 210)*

Ufafanuzi
Sura ya 210

76. Sehemu Ndogo hii itasomwa pamoja na Sheria ya Uhamishaji Mali, ambayo hapa inarejewa kama “Sheria kuu”.

Marekebisho
ya kifungu
cha 2

77. Sheria kuu inarekebishwa katika kifungu cha 2-
(a) katika fasili ya kwanza ya msamiati “instrument” kwa kufuta maneno, “mortgage, lien”; na
(b) katika fasili ya pili ya msamiati “instrument” kwa kuongeza mara baada ya aya (n), aya ifuatayo:
“(o) mortgage or any other form of lien under the Secured Transactions Act.”.

Kufutwa kwa
kifungu cha 4

78. Sheria kuu inarekebishwa kwa kufuta kifungu cha 4.

Kufutwa kwa
kifungu cha 24

79. Sheria kuu inarekebishwa kwa kufuta kifungu cha 24.

Kufutwa kwa
Sehemu ya
Nane na Tisa **80.** Sheria kuu inarekebishwa kwa kufuta Sehemu ya
Nane na Sehemu ya Tisa mtawalia.

*(d) Marekebisho ya Sheria ya Vyama vya Ushirika,
(Sura ya 211)*

Ufafanuzi
Sura ya 211 **81.** Sehemu Ndogo hii itasomwa pamoja na Sheria ya Vyama
vya Ushirika, ambayo hapa inarejewa kama “Sheria kuu”.

Marekebisho
ya kifungu cha
81 **82.** Sheria kuu inarekebishwa katika kifungu cha 81-
(a) kwa kufuta kifungu kidogo cha (2) na kukiandika
upya kama ifuatavyo:
 “(2) Where a registered society creates
 a charge, the charge shall, in so far as any
 security on the society’s property is thereby
 conferred, be void against the liquidator and
any creditor of the society unless the
 requirements under the law governing secured
 transaction of movable properties have been
 complied with.”;
(b) kwa kuongeza mara baada ya kifungu kidogo cha
(2) yafuatayo:
 “(3) A cooperative society that creates a
 charge shall ensure that particulars of a charge,
 together with the instrument if any, by which
 the charge is created or evidenced are
 delivered to the Registrar for registration
 within thirty days after the date upon which
 the charge became effective against third
 parties.
(4) This section shall not affect any contract or
 obligation for repayment of the money thereby
 secured, and where a charge becomes void
 under this section, the money secured thereby
 shall immediately become payable.”;
(c) kwa kupangilia upya vifungu vidogo vya (3), (4),
(5), (6) na (7) kama vifungu vidogo vya (5), (6),

- (7), (8) na (9) mtawalia;
- (d) katika kifungu kidogo cha (5) kama kilivyopangiliwa upya kwa kufuta maneno “Chattels Tranfer Act” yaliyopo katika aya (b) na badala yake kuweka maneno “Secured Transactions Act”;
- (e) katika kifungu kidogo cha (8) kama kilivyopangiliwa upya kwa-
- (i) kufuta maneno “the execution of the deed containing the charge, or, if there is no deed after the execution of any debentures of the series,” yaliyopo katika maneno ya ufunguzi na badala yake kuweka maneno “the date upon which the charge or debentures of the series became effective against third parties in accordance with the requirements under the law governing secured transaction of movable properties”;
- (ii) kuongeza mara baada ya aya (b) aya mpya ifuatayo:
- “(c) proof of registration of the charge or debentures in accordance with the requirements under the law governing secured transaction of movable properties;”; na
- (iii) kupangilia upya aya (c) na (d) kama aya (d) na (e) mtawalia.

Marekebisho
ya kifungu
cha 84

83. Sheria kuu inarekebishwa katika kifungu cha 84(1)-

- (a) kwa kufuta aya (b);
- (b) kwa kupangilia upya aya (c) kama aya (b);
- (c) katika aya (b) kama ilivyopangiliwa upya kwa-
- (i) kuongeza mara baada ya aya ndogo ya (i) yafuatayo:
- “(ii) proof of registration of the charge in accordance with the requirements under the law governing secured transaction of movable properties;”; na

(ii) kupangilia upya aya ndogo za (ii), (iii) na (iv) kama aya ndogo za (iii), (iv) na (v) mtawalia.

Imetungwa na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania tarehe 31
Agosti 2026

BARAKA ILDEPHONCE LEONARD,
Katibu wa Bunge